

ЗАКАРПАТСЬКІ МІКРОТОПОНІМИ БАСЕЙНУ РІЧКИ УЖА, УТВОРЕНІ ВІД ГІДРОГРАФІЧНИХ ТЕРМІНІВ

Статтю присвячено дослідженню особливостей функціонування українських мікротопонімів басейну річки Ужа, мотивованих гідрографічними термінами. Відображено зв'язок мікротопонімної системи регіону з його природними умовами. Аналізуються основні семантичні групи назв.

Ключові слова: мікротопонім, басейн річки Ужа, гідрографічні терміни, семантичні групи базових назв.

Вероніка Баньої. ЗАКАРПАТСКИЕ МИКРОТОПОНИМЫ БАСЕЙНА РЕКИ УЖ, ОБРАЗОВАНЫ ОТ ГИДРОГРАФИЧЕСКИХ ТЕРМИНОВ

Статью посвящено исследованию особенностей функционирования украинских микротопонимов бассейна реки Уж, мотивированных гидрографическими терминами, связанными с хозяйственной деятельностью. Отображено связь микротопонимной системы региона с его естественными условиями. Анализируются основные семантические группы названий.

Ключевые слова: микротопоним, бассейн реки Уж, гидрографические термины, семантические группы названий.

Veronica Banyoi. TRANSCARPATHIAN MICROTOPYNOMS OF THE UZH RIVER BASIN, THAT ARE BASED ON THE HYDROGRAPHICAL TERMS

The article deals with the peculiarities of functioning of Ukrainian microtoponyms of the Uzh river basin, that are based on the hydrographical terms. Connection between the microtoponymic system of the region, its geographical environment is established. Basic semantic groups are analyzed.

Keywords: microtoponym, the Uzh river basin, hydrographical terms, semantic groups of the basic name.

Народні географічні терміни, що характеризують рельєф і гідрографічну мережу певної місцевості, належать до найбільш давнього шару лексики відповідної мови [1, с. 90]. Студії над українською географічною номенклатурою є важливими для етимологізування топонімного матеріалу. Серед географічних апелютивів, що стають базою творення топонімів, важливу роль виконують гідрографічні терміни, які містять найдавнішу географічну та лінгвальну інформацію. Гідрографічні назви неодноразово ставали об'єктом дослідження ономастів (С. Вербич, І. Железняк, О. Карпенко, А. Корепанова, В. Лучик, Л. Масенко, М. Матіїв, І. Муромцев, Є. Отін, Н. Павликівська, Т. Поляруш, Я. Редьква, О. Стрижак, В. Шульгач та ін.).

Мета нашої статті – проаналізувати лексико-семантичні особливості базових апелютивів мікротопонімів басейну Ужа, які відображають гідрографічні ознаки найменованого об'єкта. Проблемі вивчення закарпатської місцевої географічної номенклатури, яка є важливим джерелом формування мікротопонімії, присвятили свої студії М. Банк, К. Галас, М. Грицак, Й. Дзензелівський, В. Німчук, П. Чучка та ін.

Зібраний матеріал засвідчив, що гідрографічні терміни, якими мотивовані мікротопоніми басейну, позначають болота, протічні і непротічні води, їх частини та окремі характеристики. Підкреслимо, що в експедиційних умовах, крім мікротопонімного матеріалу, ми фіксували й локальні географічні терміни. Таким чином, аналізуючи семантику базових назв мікротопонімів, подаємо територіальне значення відповідного місцевого апелютива, що дозволяє, на нашу думку, більш точно з'ясувати мотиваційну ознаку номінації географічних об'єктів.

Семантика базових назв на позначення заболоченої місцевості виражає ступінь заболоченості (вологість), ознаку глибини, місце розташування, характер болотного ґрунту, фізичні якості болота, розмір: л. *Багна* (Сух.) (< *багна* «болотисте місце, трясовина», пор.: *багно*

«болотисте місце; трясовина, болото» [СУМ I, с. 84]; *багно́* «мокрая заболочена низина» [Мар., с. 214]; «трясовина», «болото»; «підмокле поле»; «мокра багниста сіножать» [Он.1, с. 39]; «болото, драговина, мочар» [Ет. 1, с. 110]; *ба́гна* «волога, мокра місцина, болото»; «сіно, скошене на багні» [Бук., с. 21]), ур. *Боло́тина* (Костр.) (< *болóтина* «місце, де раніше стояло болото», пор.: *болоті́на* «высохшее болото; место, где раньше было болото» [Мар., с. 217–218]; «висохле болото» [Ет. 1, с. 227]). п. *Боло́тиш'є* (Люта) (< *болóтиш'є* «місце, де раніше стояло болото», пор.: *болоті́ще* «место, где было болото» [Мар., с. 218]), ур. *Закáл'н'ї* (Стр.) (< *закáл'н'ї* «мочар; болотисте місце», пор.: *закáляний* «брудний, у грязюці, калі і т.ін.» [СУМ III, с. 138]), п. *Каламу́тиць'* (Ств.) (< *каламúтиць'* «заболочена низина з ґрунтовою водою», пор.: *каламúть* «каламутна рідина» [СУМ IV, с.75]; «брудна рідина» [Гуц., с. 75]), «мутна рідина» [Ет. 2, с. 347]; *каламúтити* «бовтати, забруднювати воду» [Гуц., с. 75], п. *Калі́ло* (Костр.) (< *калі́ло* «болото», пор.: *калі́ло* «грязь» [Гр. 2, с. 210]; «бруд» [Ет. 2, с. 345]), *Кал'у́шка* (п. – Люта, л. – Смер.) (< *кал'у́шка* «міцевість із брудною стоячою водою», пор.: *калю́жа* «заглибина в ґрунті, наповнена водою або іншою рідиною» [СУМ IV, с. 79]; «брудна вода; стояча вода у заглибинах ґрунту після дощу» [Бук., с. 184]; *калю́жа* «намул, нанесений водою» [Он. 1, с. 336]), п. *Колоба́н'а* (Вішка) (< *колоба́н'а* «заболочена западина», пор.: *колоба́ня* «углубление на месте водоема» [Мар., с. 230]; *калаба́н'и* «баюра, калюжа; яма з водою» [Гуц., с. 75]; *калаба́ня* «калюжа» [Ет. 2, с. 345]), *Мла́ка* (ур. – Рус.М., Бук., п. – С-ки, Турич., Смер.) (< *мла́ка* «заболочена низина», пор.: *мла́ка* «заболочена низина; багно; трясовина» [Ет. 3, с. 489]), *Мо́ч'ар'ка* (п. – Чорн., ур. – К.Паст.) (< *мо́ч'ар'ка* «невелика драговина», пор.: *мо́чар* «мокрая заболочена низменність; трясуна, низменне місце с підпочвенними водами» [Мар., с. 237]; *мо́чарь* «багно, трясовина, драговина» [Он. 1, с. 455]), п. *Моч'і́лиш'є* (Сух.) (< *моч'і́лиш'є* «мочи́лище», пор.: *мочи́ло* «місце (заглибина, ковбаня й т.ін.) для мочіння конопель, льону тощо» [СУМ IV, с. 815]; «болотистий ставок, місце, де вода не висихає і де звичайно мочать коноплі» [Он. 2, с. 455]), п. *Мражні́ця'а* (Пол.Г.) (< *мражні́ця'а* «багнисте місце», пор.: *мра́зниця* «грузьке багнисте місце в лісі» [Ет. 3, с. 527]), п. *Пла́ўч'ук* (Пол.Г.) (< *пла́ўч'ук* «трясовина», пор.: *плав* «трясуна, где подь слоємь растительности вода» [Гр. 3, с. 190]; *плавóк* «трясовина, грузьке болотисте місце» [Ет. 4, с. 445]), ур. *Прогни́л'ак* (Вільш.) (< *прогни́л'ак* «заболочена низина з прогнилими деревами»), пот. *Свинáр'ка* (Лип.) (< *свинáр'ка* «заболочене місце; заболочений потік»), п. *Соло́тві́нка* (Чорн.) (< *солóтві́нка* «невелике багнувате місце», пор.: *солóтвина* «багнувате місце» [Ет. 5, с. 350]; «солене болото, солончакъ» [Гр. 4, с. 167]), бол. *То́ва* (Завос., М.Бер.) (< *то́ва* «болото», пор.: [*то́ва*] «вимоїна в річці; калюжа; велике болото» [Ет. 5, с. 586]).

На заболоченість / сухість, обводненість вказують також атрибутивні елементи мікротопонімів басейну Ужа: п. *Вод'ана́ По́л'анка* (Тих.) (< *вод'ана́* «водяна; зі стоячою водою»), ур. *Гні́ла Мо́ч'ар'* (Чорн.) (< *гні́ла* «гнила; заболочена», пор.: *гни́лий* «застояний, затхлий, несвіжий (про воду, водойми)» [СУМ II, с. 93]), потч. *Погни́ла́ Потóч'ина* (Завб.) (< *погни́ла* «болотиста, з неприємним запахом», пор.: *погни́лий* «зруйнований або зіпсований гниттям; який згнив, розклався» [СУМ VI, с. 714]), пот. *Соро́вий По́тук // Соро́ва́* (Кам.) (< *соро́вий* «заболочений; з заболоченими берегами», пор.: *сирові́й, сорові́й* «сирий» [Ет. 5, с. 241–242]; *сирі́й* «покритий або просякнутий вологою; вогкий» [СУМ IX, с. 197]), п. *Сухá До́лі́нка* (Лип.) (< *суха́* «суха (про ґрунт)»), пот. *Сухá По́тóч'ина* (Княг.) (< *суха́* «суха; неповноводна»); пот. *Калні́й* (Т.Пас.) (< *калні́й* «з брудною водою», пор.: *калні́й* «грязний, нечистий» [Гр. 2, с. 211]; *ка́льний* «брудний» [Ет. 2, с. 345]), п. *Се́рний* (Вільш.) (< *се́рний* «заболочений; з гниллю (про ґрунт)», пор.: *се́рний* «лагідний»; «гнилий, м'який, трухлявий, крихкий» [Ет. 5, с. 220]);

Кількість мікротопонімів, мотивованих гідрографічними термінами на позначення водних об'єктів (протічних, рідше – непротічних), досить значна. Причиною є відносно густа сітка водних артерій басейну Ужа (рукави річки, русла, джерела, притоки, струмки тощо). Уж – права притока Тиси – починається біля підніжжя Вододільного Хребта, має два витoki (Уж і Ужок), які беруть початок відповідно на висотах 1 250 та 1 000 м над рівнем моря. Протікаючи поблизу державного кордону, Уж нижче Ужгорода, звертаючи своє русло на захід, залишає територію

Закарпатської області та перетинає державний кордон зі Словаччиною, на території якої впадає в р. Лаборець (права притока Латориці). Довжина річки в межах області – 107 км (загальна довжина 133 км). На території басейну зафіксовані назви, що позначають:

1) річки, потоки, потічки, русла: потч. *Бістрик* // *Бь'острик* (Т.-Б.) (< *бістрик* «річка зі швидкою течією», пор.: *бістрий* «який дуже швидко рухається (бігає, літає, плаває, тече і т.ін.); швидкий» [СУМ I, с. 167]; *бистріна* «швидка течія, а також місце, де найшвидше тече вода в річці» [СУМ I, с. 167]; [*бістрик*] «бистра протока між рукавами Дніпра» [Ет. 1, с. 186]), потч. *Бос'атина* (Домаш.) (< *бос'атина* // *бос'атина* «неглибока річка; мілководдя»), потч. *Валувиц'* (Домаш.) (< *валувиц'* «невелика річка, де зазвичай напувають худобу», пор.: *в'алів*, *в'аливо* «жолоб» [Гр. 1, с. 123]; *в'алів* «жолоб (для худоби)» [Ет. 1, с. 26]), потч. *Зв'орич'* (Верх. Б.) (< *зв'орич'* «глибока річка в проваллі», пор.: *ізвор* «глибокий овраг с водою», *ізвори* «глибокие овраги, пропасти» [Мар., с. 230]), потч. *Зумк'а* (Сух.) (< *зумк'а* «річка з крутими берегами», пор.: *збмк'а* «крутий обривистий схил гори; крутий берег річки» [Дзендз.гідрорельєф, с. 164]), дж. *П'от'оч'ина* (Т.-Пол., Новос.) (< *п'от'оч'ина* «долина, по якій тече струмок», пор.: *пот'очина* «долина потоку» [Мар., с. 244]; «провалля між горами; береги потоку» [Он. 2, с. 126]; «струмок; видолинок» [Ет. 5, с. 537]), п. *Сиг'ит* (Луг) (< *сиг'ит* «старе русло річки», пор.: *сиг'ит* «частина русла річки, що при засусі не заливається водою; старе русло річки» [Дзендз.гідрорельєф, с. 135]);

2) початок витоку річки, джерела, криниці: п. *Р'ост'ока* (Маюр.) (< *р'ост'ока* «річка, яка ділиться на багато рукавів», пор.: *рост'ока* «місце, де потік ділиться на два рукави» [Он. 2, с. 193]; «розтік (водних джерел)» [Гуц., с. 168]), *Р'ост'оки* (п. – Люта, ур. – Вільш., Т.-Пол.) (< *р'ост'оки* (одн. *р'ост'ока*) «заросле місце, з якого бере початок декілька потічків»), пот. *Ж'ара* // *Ж'ара* (Гусн.) (< *ж'ара* «непросихаюче джерело», пор.: *заж'ори* «места под снегом с ямой и водой в яме» [Мар., с. 227]; *джари* «мочарні» [Он. 1, с. 210]; *жджарі* [*жджар'і*] «пасовище з непересихаючим джерелом і річкою» [Зх.пол. 1, с. 153]), дж. *Ка'дуб'* (Дубр., Зар., Лік.) (< *ка'дуб'* «польова криниця», пор.: *ка'діб* «заглибина» [Гуц., с. 74]; *ка'довба* «углубление на дороге» [Мар., с. 230]; *ка'діб* «[колодязний зруб з цілого пня]», *ка'дуб* «т.с.; [польова криниця]», *ка'діб* «місцевість із багатьма джерелами води» [Бук., с. 181]), лука *Керн'иц'а* (Ужок) (< *керн'иц'а* «колодязь із джерелом мінеральної води», пор.: *криниця* «глибоко викопана й захищена цямринами від обвалів яма для добування води з водоносних шарів землі; колодязь» [СУМ IV, с. 348]; *керн'иця* «криниця в полі, але без цямрини, джерело» [Он. 1, с. 347]), п. *Керн'ич'ки* (Вільш., Смер.) (< *керн'ич'ки* «багато джерел»), п. *Опол'онок* (Вол.) (< *опол'онок* «поле з незамерзаючим джерелом»), дж. *Стун'ік* (Завос.) (< *стун'ік* «джерело», пор.: *стун'ік* «криниця» [Ет. 5, с. 456]), дж. *Стун'ич'ки* (Бег. П.) (< *стун'ич'кі* «невеликі джерела»);

3) непротічні води, штучні водоймища, загачені місця: ур. *Г'ач'аник* (Нев.) (< *г'ач'аник* «загачене місце»), шт.в. *Кан'ал* (Пер.) (< *кан'ал* «канал», пор.: *кан'ал* «наповнене водою штучне річище для судноплавного сполучення між водоймищами, зрошування ґрунтів, осушування боліт, відводу або стоку води» [СУМ IV, с. 86]), м.к. *Плот'ина* (Кам.) (< *плот'ина* «загата»); оз. *О'зеро* (Т.-Пол.) (< *о'зеро* «озеро», пор.: *о'зеро* «природна або штучна заглибина, заповнена водою» [СУМ V, с. 653]), п. *Ста'ї* (Люта) (< *ста'ї* «місце розлиття струмка перед загатою», пор.: *став* «водоймище з непроточною водою; місце розлиття річки перед загатою» [Ет. 5, с. 389]);

4) купелі: п. *К'упало* (Т.-Пол.) (< *к'упало* «місцевість, де купаються звірі», пор.: *к'упало* «т.с., що *куп'айло*» [Зх. пол. 1, с. 268]; *куп'айло* «місце в лісі, де купаються звірі» [Зх. пол. 1, с. 268]; *к'упало* «плесо на річці, де купаються; вигребені курми ямки» [Гуц., с. 89]), м.в. *К'упил'* (Нов.) (< *к'упил'* «місце купання», пор.: *к'упіль* «купель, посуда для купання, також вода для купання» [Гр. 2, с. 327]; «тепла вода для купання, мінеральні джерела; теплі води» [СУМ IV, с. 403]);

5) глибоке місце: м.р. *Выр* (Люта) (< *выр* «глибоке місце на річці», пор.: *вир* «місце у річці, морі і т. ін. з круговим рухом води, що утворюється внаслідок дії протилежних течій» [СУМ I, с. 466]);

6) властивості води: потч. *Й'ердж'авец'* (Княг.) (< *й'ердж'авец'* «потік з водою, що містить залізисті породи; червонуватого відтінку», пор.: *ірж'авий*, рідше *рж'авий* «який має колір іржі»

[СУМ IV, с. 46]), *Тепліч'ина* (п. – Гусн., пот. – Лік.) (< *тепліч'ина* «місцевість з джерелом, вода якого не замерзає взимку», пор.: *тепліц'и* «джерело, вода якого не замерзає» [Гуц., с. 190]; [*теплічина*] «місце, де вода не замерзає» [Ет. 5, с. 547]), пот. *Тепліц'и* (Княг.) (< *тепліц'и* «річка з місцями, де взимку вода не замерзає»), дж. *Холоднік* (С-ки) (< *холоднік* «джерело з дуже холодною водою»).

Найповнішою мірою специфічні властивості води (смак, запах, забарвлення, температура, лікувальні та чудодійні властивості, швидкість течії, особливості русла тощо) відображають атрибутивні елементи мікротопонімів: дж. *Білий Студнік* (Бег. П.) (< *білий* «білий (про колір дна)», пор.: *білий* «який має колір крейди, молока, снігу; протилежне чорний» [СУМ I, с. 181]), пот. *Бістрий Пóт'ик* (Верх. Б.) (< *бістрий* «швидкий (про течію)»), кр. *Віс'ц'ова // Йіст'ова Вóда* (Гусн.) (< *віс'ц'ова // йіст'ова* «мінеральна залізисто-кисла (про воду); лікувальна (від ревматизму)», пор.: *гіс'ц'ова вода* «джерело мінеральної залізисто-кислої води» [Дзендз.джерела, с. 183]), пот. *Вон'ач'а Потóч'ина* (Лип.) (< *вон'ач'а* «вонючий, пор.: *вонючий* «те саме, що смердючий» [СУМ I, с. 737]; *вóняти* «смердіти» [Он. 1, с. 142]), дж.м.в. *Квасна Вóда* (Р. Паст., Нов., Чорн., Вол.) (< *квасна* «мінеральна», пор.: *квас* «джерело мінеральної води» [Дзендз.джерела, с. 181]), ур. *Йаїц'уї Пóтук* (К. Паст.) (< *йаїц'уї* «мінеральний (про сірчисте джерело)»), пот. *Мид'аній Пóт'ик* (Тих.) (< *мид'аній*, пор.: *мédяній* «медовий» [Гр. 2, с. 415]; *мідяній* «мѣдний» [Гр. 2, с. 430]; «мідний; мідяно-червоний; який містить мідь» [Ет. 3, с. 472]); *мідяній* «кольору міді; червоно-жовтий» [СУМ IV, с. 725]), пот. *С'ач'єній Пóтук // С'атá Вóда* (Княг.) (< *с'ач'єній* «освячений; який має чудодійну силу» / *с'атá* «яка має чудодійну силу»), дж.м.в. *Солéна Вóда* (К. Паст., Дубр.) (< *солéна*, пор.: *солéна* (вода) «мінеральна вода» [Бук., с. 506]), дж.м.в. *Студéна Вóда* (К. Паст.) (< *студéна* «холодна», пор.: *студéний* «холодний» [Гр. 4, с. 221]; «дуже холодний» [СУМ IX, с. 799]), ур. *Тéпла Йáмка* (Кам.) (< *тéпла* «тепла; з плюсовою температурою взимку»), дж. *Ц'áпкана Вóда* (Паст.) (< *ц'áпкана* «яка повільно капає, стікає», пор.: *ц'áпати* «капати; повільно литися» [Гуц., с. 215]; *ц'áпкати* «кратати» [Он. 2, с. 360]), дж. *Ч'єрвэна Стун':а* (Пол. Г.) (< *ч'єрвэна* «червона (про колір води)»), пот. *Ч'óрна Кáл'ен'* (Кам.) (< *ч'óрна* «чорна; брудна», пор.: *ч'óрний* «грязний» [Гр. 4, с. 470]; *кал'ь* «глина, болото, бруд» [Ет. 2, с. 350]; *калениця* «посудина для розведення глини», *каліло* «бруд», *кальній* «брудний» [Ет. 2, с. 345]; *кал* / множ. *калі* «болото, грязюка» [Гуц., с. 74]), пот. *Ч'óрний Пóт'ик* (Луг) (< *ч'óрний* «чорний (про колір води, можливо, забруднення)»), пот. *Ч'óрні Вóды* (Новос.) (< *ч'óрні* «чорні; глибокі»).

Отже, можемо стверджувати, що мікротопонімна система досліджуваного регіону відображає характерні особливості його гідрорельєфу (болото, протічні води тощо). Основним джерелом збагачення мікротопонімів є вузьколокальні діалектні географічні номенклатурні терміни (за походженням слов'янські, переважно українські утворення) з широкою семантичною розгалуженістю. Діалектні особливості дуже часто зумовлюють значну варіативність гідрографічних термінів (найчастіше фонетичну): *віс'ц'ова // йіст'ова*, *бістрик // бі'о'стрик*, *ж:áра // ж':áра*, *блáт'иш':е // блóтиш':а // болóтиш':а*. Місцеві діалектні назви, значення яких ураховуємо при тлумаченні онімів, слугують важливим засобом визначення правильної етимології.

Опрацювання закарпатської мікротопонімії дає змогу виявити та проаналізувати назви, що зберігають мовну специфіку місцевих говірок. Дослідження семантичних особливостей вузьколокальних гідрографічних термінів, що стали базою утворення мікротопонімів басейну Ужа, сприятиме кращому розумінню походження онімів, з'ясуванню мотиваційних принципів номінації. Зафіксовані назви доповнюють реєстр словника закарпатських вузькорегіональних географічних термінів. Перспективу дослідження вбачаємо в поглибленому вивченні структурно-семантичних зв'язків усіх географічних термінів, що стали джерелом творення мікротопонімів Ужанщини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вербич С. О. Спільнослов'янські й вузьколокальні (регіональні) мовні явища в народній географічній номенклатурі Українських Карпат / С. О. Вербич // Студії з ономастики та етимології. 2003 / [відп. редактор В. П. Шульгач]. – К.: «Аспект», 2003. – С. 90–99.

СКОРОЧЕННЯ

а) лексикографічних та інших джерел:

Бук. – Словник буковинських говірок / [за заг. ред. Н. В. Гуйванюк]. – Чернівці, 2005. – 688 с.

Гр. 1, 2, 3, 4 – Словарь української мови // [упор. Грінченко Б. Д.]. – К.: Наук. думка, 1996. – Т. 1 – 3; 1997. – Т. 4. – (Репринтне видання. Друкується за виданням 1907 р.).

Гуц. – Піпаш Ю. О. Матеріали до словника гуцульських говірок (Косівська Поляна і Росішка Рахівського району Закарпатської області) / О. Ю. Піпаш, Б. К. Галас. – Ужгород, 2005. – 266 с.

Дзендз.гідрорельєф – Дзендзелівський Й. О. Спостереження над українськими народними назвами гідрорельєфу / Й. О. Дзендзелівський // *Onomastica*. – Kraków, 1972. – Т. XVII. – S. 109–149.

Дзендз.джерела – Дзендзелівський Й. О. Українські назви для джерела (спостереження над українськими назвами гідрорельєфу) / Й. О. Дзендзелівський // *Acta Linguistica Academiae Scientiarum Hungaricae*. – Budapest, 1975. – Т. XXV. – pp. 149–241.

Ет. 1, 2, 3, 4, 5 – Етимологічний словник української мови: в 7 т. / [гол. ред. О. С. Мельничук]. – К.: Наук. думка, 1982–2005. – Т. 1–5.

Зх.пол. 1, 2 – Аркушин Г. Словник західнополіських говірок / Г. Аркушин. – Луцьк, 2000. – Т. 1–2.

Мар. – Марусенко Т. А. Матеріали к словарю украинских географических апеллятивов (названия рельефов) / Т. А. Марусенко // *Полесьє (Лингвистика. Археология. Топонимика)*. – М.: Наука, 1968. – С. 206–255.

Он. 1, 2 – Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок / М. Й. Онишкевич. – К.: Наук. думка, 1984. – Ч. 1–2. – 495 с., 515 с.

СУМ I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII – Словник української мови: В 11-ти т. – К.: Наук. думка, 1970–1980. – Т. I–XI.

б) назв населених пунктів:

Великобerezнянський район: Бег.П. – с. Бегендяцька Пастіль, Бук. – с. Буківцьова, Верх.-Б. – с. Верховина Бистра, Вішка – с. Вішка, Вол. – с. Волосянка, Гусн. – с. Гусний, Домаш. – с. Домашин, Завос. – с. Завосино, Костр. – с. Кострини, Княг. – с. Княгиня, К.Паст. – с. Костьова Пастіль, К.Р. – с. Костринська Розтока, Луг – с. Луг, Люта – с. Люта, М.Бер. – с. Малий Березний, Р.Паст. – с. Розтоцька Пастіль, Рус.М. – с. Руський Мочар, Смер. – с. Смерекова, Ств. – с. Ставне, Стр. – с. Стричава, Сух. – с. Сухий, Тих. – с. Тихий, Ужок – с. Ужок, Чорн. – с. Черногорова. Перечинський район: Вільш. – с. Вільшинки, Дубр. – с. Дубриничі, Завб. – с. Завбуч, Зар. – с. Заричово, Лип. – с. Липовець, Лік. – с. Лікіцари, Маюр. – с. Маюрки, Нов. – с. Новоселиця, Паст. – с. Пастілки, Пер. – м. Перечин, Пол.Г. – с. Полянська Гута, С-ки – с. Сімирки, Т.-Б. – с. Тур'я-Бистра, Т.-Пас. – с. Тур'я-Пасіка, Т.-Пол. – с. Тур'я-Поляна, Турич. – с. Турички. Ужгородський район: Кам. – с. Кам'яниця, Нев. – с. Невицьке.

в) номенклатурних термінів:

Бол. – болото, дж. – джерело, дж.м.в. – джерело мінеральної води, кр. – криниця, л. – ліс, м.в. – місце відпочинку, м.к. – місце купання, м.р. – місце на річці, п. – поле, пас. – пасовище, пот. – потік (річка), потч. – потічок (струмок), ур. – урочище, шт.в. – штучне водоймище.

Стаття надійшла до редакції 13.06.2017 р.